

KS. WOJCIECH SEROWIK*

Kapłan szafarzem Najświętszej Eucharystii w nauczaniu Kościoła

Abp Wiktor Skworec, przewodniczący Komisji Duszpasterstwa Konferencji Episkopatu Polski, podczas konferencji prasowej w październiku 2019 r. poinformował, że program duszpasterski dla Kościoła w Polsce na lata 2019-2022 będzie realizowany pod hasłem „Eucharystia daje życie”. Pierwszy temat trzyletniego programu dotyczy Eucharystii jako „wielkiej tajemnicy wiary”¹. Kościół naucza, że „w momencie ustanowienia Eucharystii i wraz z nią”² począł się sakrament kapłaństwa. Dlatego zgłębiając tajemnicę Eucharystii nie można pominąć roli kapłana, który jest jej szafarzem.

Niniejszy artykuł ma na celu ukazanie tożsamości kapłana-szafarza Eucharystii w odniesieniu do jedynego kapłaństwa Chrystusa. Zmierza również do wskazania głównych punktów związanych z odpowiedzialnością kapłana względem Eucharystii. Do zrealizowania powziętych celów posłużą przede wszystkim dokumenty Soboru Watykańskiego II, kongregacji Stolicy Apostolskiej oraz nauczanie Jana Pawła II, który wiele uwagi poświęcił problematyce kapłaństwa.

Tożsamość kapłana wynikająca z uczestnictwa w jedynym kapłaństwie Chrystusa

Kapłaństwo ministerialne jest uczestnictwem w jedynym, wiecznym i doskonałym kapłaństwie Chrystusa, które jest absolutną „nowością” w historii zbawienia. Aby zrozumieć tożsamość kapłana-szafarza Eucharystii należy spojrzeć na kapłaństwo w ujęciu biblijnym.

---

* ks. Wojciech Serowik – Wyższe Seminarium Duchowne Diecezji Elckiej
ORCID: brak danych; e-mail: wojser@poczta.onet.pl

¹ Por. <https://episkopat.pl/abp-skworec-o-nowym-programie-duszpasterskim-najwazniejsza-sprawa-kosciola-w-polsce-jest-eucharystia-i-swietowanie-niedzieli/> (dostęp: 19.01.2020).

² Jan Paweł II, List apostolski *Dominicae cenaе*, [dalej: DC], nr 2.

Pierwsza biblijna wzmianka o kapłanie pojawia się w Księdze Rodzaju (rozdz. 14), gdy na spotkanie Abrahama wyszedł Melchizedek, król Szalemu, kapłan Boga Najwyższego³, który przyniósł chleb i wino (por. Rdz 14, 18). Dobrze zorganizowane struktury hierarchiczne kapłanów istniały już w starożytnych kulturach Bliskiego Wschodu zanim pojawił się Izrael jako odrębny naród. W epoce patriarchów: Abrahama, Izaaka i Jakuba, akty kultu, a w szczególności składanie ofiar, były sprawowane przez ojców rodzin, głowy rodów lub królów. W czasach patriarchów nie ma więc świątyni czy też specjalnej klasy kapłańskiej. Sami patriarchowie budowali ołtarze i składali na nich ofiary Bogu. Pojawiający się w tym czasie kapłani są cudzoziemcami, jak kapłani faraona, czy wspomniany kapłan Melchizedek, król Szalemu⁴. Według Pięcioksięgu, izraelska instytucja kapłaństwa, która będzie związana na stałe z kultem, wyłoniła się i utrwaliła za czasów Mojżesza, od chwili zawarcia przymierza pod Synajem (por. Wj 25-40; Kpł; Lb 1,1-10,10).

Co na temat kapłaństwa starotestamentalnego mówi Pismo Święte? Biblia podkreśla Boże pochodzenie kapłaństwa, traktując je jako rezultat wybrania przez Boga (por. Wj 28,1-4). Kapłaństwo Izraela było kapłaństwem rodowym i dotyczyło wszystkich męskich potomków plemienia Lewiego, jednego z dwunastu synów patriarchy Jakuba, którzy po namaszczeniu stali się kapłanami Pana (por. Wj 29,4-9). Kapłaństwo w następnych pokoleniach nie wymagało więc indywidualnego powołania przez Boga, ponieważ urząd przechodził z ojca na syna. Kapłani, wyodrębnieni ze świeckiego świata i przeznaczeni na wyłączną służbę Bożą (por. Pwt 18,1-2), byli zobowiązani do przestrzegania granic między *sacrum* a *profanum*, a miało im w tym pomóc ściśle przestrzeganie tzw. prawa czystości, prawa świętości kapłanów, zapewniające ich rytualną nieskazitelność (por. Kpł 21). Kapłani lewiccy musieli być także zdrowi fizycznie, by pełnić swą służbę. Żaden z męskich potomków mający jakąkolwiek wadę ciała (np. niewidomy, kulawy, ze zniekształconymi członkami lub twarzą, z wadą po złamaniu ręki czy nogi, garbaty, chory na świerzb czy okryty wrzodami) nie mógł zbliżyć się do ołtarza, aby składać Bogu ofiarę (por. Kpł 21,16-21). W ramach tego kapłaństwa istniała potrójna hierarchia: arcykapłan – pierwszy w hierarchii, następnie kapłani i lewici⁵.

³ Imię *Bóg Najwyższy* (hebr. El-Eljon) to określenie naczelnego bóstwa w Jerozolimie przed zdobyciem jej przez Dawida (ok. 1000r. przed Chrystusem), natomiast od zajęcia Jerozolimy przez Izraelitów tradycję związaną z El-Eljon łączy się z Jahwe. Por. *Imiona Boga w Piśmie Świętym*, w: *Encyklopedia Biblijna*, Warszawa 1999, s. 416.

⁴ Por. W. Chrostowski, *Jezus Chrystus – arcykapłan Nowego Przymierza*, „Collectanea Theologica” 80(2010), nr 3, s. 7; A. Oworuszko, *Urząd kapłański w Starym Testamencie*, „Teologiczne Studia Siedleckie” 6(2009), nr 3, s. 43-44.

⁵ Arcykapłan był wprowadzany na urząd poprzez namaszczenie. Stał na czele całego kolegium kapłańskiego, mieszkał w bezpośrednim sąsiedztwie świątyni, gdzie w jego imieniu kapłani codziennie składali ofiary Bogu, a osobiście składał ofiary w każdy szabat i w ważniejsze uroczystości. Miał on obowiązek bezwzględnego zachowywania czystości rytualnej. Arcykapłan pełniąc posługę liturgiczną ukazywał samego Boga, stawał się Jego pośrednikiem,

Kapłaństwo lewickie ze Starego Testamentu zostało zastąpione w Nowym Testamencie kapłaństwem według nowego porządku na wzór Melchizedeka. Kapłaństwo Chrystusa jawi się w Nowym Testamencie jako zadziwiająca nowość. W tekstach Ewangelii nie odnajdujemy ani razu słowa „kapłan” czy „najwyższy kapłan” w odniesieniu do Jezusa czy Apostołów. Wyjątkiem jest List do Hebrajczyków, w którym arcykapłańska tożsamość Jezusa została mocno podkreślona:

„Bóg zaświadczył bowiem: *Ty jesteś kapłanem na wieki na wzór Melchizedeka*. Tak więc Jezus jest gwarantem znacznie lepszego przymierza. Ponadto tamci kapłani musieli być liczni, bo śmierć nie pozwalała im trwać. Ten zaś, przez to, że trwa na wieki, ma kapłaństwo nieprzemijające. Toteż na zawsze może zbawić tych, którzy zbliżają się do Boga. Żyje przecież wiecznie, aby się wstawiać za nimi. Takiego właśnie potrzeba nam było najwyższego kapłana: świętego, niewinnego, nieskalanego, odłączonego od grzeszników, a sięgającego ponad niebo. Nie musi On codziennie, jak dawni najwyżsi kapłani, składać ofiary najpierw za własne grzechy, a potem za grzechy ludu. Uczynił to bowiem raz na zawsze, samego siebie składając w ofierze” (Hbr 7, 17. 22-27).

Z punktu widzenia tradycji judaistycznej, Chrystus kapłanem być nie mógł, ponieważ należał do pokolenia Judy, a nie Lewiego. Chrystus jest więc arcykapłanem nie według cielesnego pochodzenia, lecz na wzór Melchizedeka, kapłana Boga Najwyższego. Kapłaństwo Jezusowe jest wyższe i doskonalsze od kapłaństwa żydowskiego, Aaronowego, tak jak Melchizedek był doskonalszy od Abrahama, który mu złożył dziesięcinę.

Jednym z konkretnych przejawów wyższości kapłaństwa Jezusowego jest jego trwałość i jedyność. Starotestamentalnych kapłanów było więcej, gdyż śmierć nie pozwalała im pozostawać na urzędzie, Chrystus natomiast sprawuje kapłaństwo wiecznie i nieprzechodnie, albowiem trwa na wieki (por. Hbr 7, 23-27). Ponieważ żyje On po swoim zmartwychwstaniu, zasiadając po prawicy Boga Ojca, dlatego nie potrzebuje mieć następców. Swą arcykapłańską funkcję spełnia nadal w Świątyni Niebiańskiej (por. Hbr 8, 1-2). Niebo nie znaczy dla

---

w Miejscu Najświętszym błagał Boga o miłosierdzie nad sobą i całym ludem. Jego posługa była stale potrzebna, ponieważ żaden arcykapłan nie usuwał grzechów raz na zawsze. Kolejni w hierarchii byli kapłani. Ich głównym zadaniem było pełnienie służby ku czci Imienia Pana: obowiązek składania ofiar, sprawowanie kultu w poszczególnych sanktuariach, czytanie i objaśnianie Ksiąg Świętych, nauczania wiernych (por. Pwt 33,8.10), błogosławienie ludu, dbania o należyty szacunek dla miejsca świętego i przedmiotów kultu. U kapłanów szukano także rady i konkretnych wskazań, jak również przewodnictwa i wsparcia na dobrej drodze życia religijnego i moralnego. Na końcu hierarchii byli lewici, członkowie plemienia Lewiego, którzy z powodu dużej liczebności nie pełnili funkcji kapłańskich, natomiast asystowali oni kapłanom przy składaniu ofiar (ściągali skórę ze zwierząt i ćwiartowali je), wypiekali chleby pokładne, strzegli sprzętu liturgicznego, posługiwali przy świątyni jako muzycy, śpiewacy, odźwierni oraz personel pomocniczy. Por. W. Chrostowski, *Jezus Chrystus – arcykapłan Nowego Przymierza*, dz. cyt., s. 10-19.

Jezusa żadnego oddalenia od ziemi, gdyż sam zapewnia: „Jestem z wami przez wszystkie dni” (Mt 28, 20).

Jak kapłaństwo Chrystusowe, tak i Jego ofiara jest najdoskonalsza. Jest doskonalsza od ofiar składanych Bogu w świątyni jerozolimskiej – jak pisze autor Listu do Hebrajczyków – gdyż tamte ofiary były jedynie zapowiedzią ofiary złożonej przez Jezusa. Ofiarą Jezusową było Jego życie oddane Bogu Ojcu na krzyżu za ludzkie grzechy. Była to prawdziwa, nieskończenie doskonała i skuteczna ofiara złożona na krzyżu, usprawiedliwiająca wszystkich ludzi: „Uczył to bowiem raz na zawsze, samego siebie składając w ofierze” (Hbr 7, 27).

Chrystus sprawuje wieczne i powszechne kapłaństwo w pełni od chwili, gdy jako najwyższy kapłan zasiadł „po prawicy tronu Majestatu w niebiosach” (Hbr 8, 1). Od tamtego czasu nie istnieje inne kapłaństwo, jak tylko jedyne kapłaństwo Chrystusa, są natomiast różne sposoby uczestnictwa w nim i sprawowania go⁶.

Egzystencja człowieka ochrzczonego to egzystencja kapłańska. Kapłaństwo wszystkich wiernych jest uczestnictwem w jedynym kapłaństwie Chrystusa. *Sacerdotium commune* jest wspólne wszystkim ochrzczonego, a polega na tym, żeby – jak uczy Sobór – siebie samego, swoje życie, składać Bogu w egzystencjalnej ofierze, służąc Mu w bliźnich⁷. Jeżeli niektórzy przyjmują święcenia i stają się prezbiterami czy biskupami, to nie znaczy, że przestają być nosicielami kapłaństwa wspólnego. Prezbiter czy biskup musi realizować w swoim życiu zarówno kapłaństwo wspólne, jak i kapłaństwo posługi, przy czym kapłaństwo wspólne jest fundamentalne.

Kapłaństwo służebne/ministerialne narodziło się w Wieczerniku wraz z Eucharystią. Jan Paweł II naucza, że w Wieczerniku Jezus powierza Apostołom dopiero co dokonany czyn przemiany chleba w Jego Ciało i wina w Jego Krew: „Kiedy mówi: *to czyńcie*, wskazuje nie tylko na czyn, ale także na jego sprawczy podmiot, to znaczy ustanawia kapłaństwo ministerialne, które staje się w ten sposób jednym z konstytutywnych elementów samego Kościoła”⁸. Ten Eucharystyczny czyn, sprawowany przez kapłanów, uobecnia w każdym pokoleniu chrześcijan i w każdym miejscu na ziemi dzieło dokonane przez Chrystusa, uobecnia ofiarę Kalwarii. Eucharystyczna obecność Chrystusa to nie zwyczajne

⁶ „W relacjach między ludzkością a Bogiem wszystko dokonuje się od tej pory przez Chrystusa: *Nikt nie przychodzi do Ojca inaczej jak tylko przez Mnie* (J 14, 6). Dlatego Chrystus jest kapłanem wiecznego i powszechnego kapłaństwa, którego figurą i przygotowaniem było kapłaństwo pierwszego Przymierza”. Jan Paweł II, *List do kapłanów na Wielki Czwartek 2000 roku*, nr 7.

⁷ „Chrystus Pan, Kapłan wzięty spośród ludzi, nowy lud uczynił królestwem i kapłanami Bogu i Ojcu swemu. Ochrzczeni bowiem poświęceni są [...] jako [...] święte kapłaństwo, aby przez wszystkie właściwe chrześcijaninowi uczynki składać ofiary duchowe i głosić moc Tego, który wezwał ich z ciemności do swego prawdziwego świata. Toteż wszyscy uczniowie Chrystusowi, trwając w modlitwie i chwając wspólnie Boga, samych siebie składać mają na ofiarę żywą, świętą, miłą Bogu, wszędzie mają głosić świadectwo o Chrystusie, a tym którzy się tego domagają, zdawać sprawę z nadziei życia wiecznego, która jest w nich”. Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen Gentium*, [dalej: LG], nr 10.

⁸ Jan Paweł II, *List do kapłanów na Wielki Czwartek 2000*, nr 10.

wspomnienie, symboliczne odniesienie do przeszłości, ale żywa obecność Chrystusa, a gwarantem tej obecności pozostaje na zawsze Duch Święty, udzielany w liturgii eucharystycznej, aby chleb i wino stały się Ciałem i Krwią Chrystusa⁹.

Kapłaństwo wspólne i kapłaństwo posługi różnią się między sobą co do istoty¹⁰. Kapłaństwo wspólne opiera się na charakterze chrzcielnym, tzn. jest duchową pieczęcią przynależności do Chrystusa. Kapłaństwo posługi natomiast opiera się na charakterze odcisniętym przez sakrament święceń, który upodabnia do Chrystusa Kapłana w taki sposób, iż kapłan mocą świętej władzy może działać w utożsamieniu z Chrystusem Głową *in persona Christi Capitis*, aby składać Ofiarę i odpuszczać grzechy¹¹. „Prezbiter jest w sposób ontologiczny uczestnikiem kapłaństwa Chrystusa: jest naprawdę konsekrowany. Jest *człowiekiem sacrum*, wyznaczonym jak Chrystus do sprawowania kultu [...] by ofiarować braciom rzeczy święte – prawdę i łaskę Bożą. Oto prawdziwa tożsamość kapłańska”¹². Charakter sakramentalny, który wyróżnia kapłanów na mocy otrzymanych święceń, sprawia, że ich obecność i ich posługa są czymś wyjątkowym, niezbędnym i niezastąpionym¹³. Charakter sakramentalny święceń sprawia, że święcenia raz ważne przyjęte nigdy nie tracą ważności, można jedynie utracić stan duchowny otrzymując zakaz wykonywania władzy święceń, zawsze z zachowaniem przepisu ważnego i godziwego rozgrzeszania penitentów znajdujących się w niebezpieczeństwie śmierci¹⁴.

Mówiąc o tożsamości kapłana i jego godności nadanej przez Chrystusa, Kościół naucza, że skuteczność zbawcza posługi sprawowana przez kapłana jest uwarunkowana przez większą lub mniejszą akceptację i udział kapłana. Stopień świętości sprawującego posługę wpływa zwłaszcza na głoszenie Słowa, sprawowanie sakramentów, na przewodzenie wspólnocie w miłości¹⁵. Świętość kapłana sprawującego posługę i jego miłość pasterska wypływają przede wszystkim z Ofiary eucharystycznej, jako że całe życie prezbitera jest w niej zakorzenione¹⁶.

⁹ Por. tenże, Encyklika *Ecclesia de Eucharistia*, [dalej: EE], nr 27; *List do kapłanów na Wielki Czwartek 2000*, nr 11-12.

¹⁰ Por. LG, nr 10.

¹¹ Por. Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Instrukcja Kapłan pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej*, nr 6.

¹² Jan Paweł II, *Katecheza Prezbiterat – służebne uczestnictwo w Kapłaństwie Chrystusa*, w: tenże, „Posługa prezbiterów i diakonów”, Poznań 1998, s. 11-15.

¹³ Por. tenże, *List do kapłanów na Wielki Czwartek 2000*, nr 4.

¹⁴ Por. *Kodeks Prawa Kanonicznego*, Poznań 1983, [dalej: KPK], kan. 290 i 976.

¹⁵ „Sama zaś świętość prezbiterów wiele wnosi do owocnego wypełniania ich posługi. Jakkolwiek bowiem łaska Boża może dokonywać dzieła zbawienia przez niegodnych także szafarzy, to jednak Bóg woli okazywać swoje cudowne dzieła zwykłą drogą przez tych, którzy stawiają się bardziej uległymi poruszeniom i kierownictwu Ducha Świętego, mogą ze względu na swe ściśle zjednoczenie z Chrystusem i świętość życia powiedzieć z Apostołem: *I żyję już nie ja, ale żyje we mnie Chrystus* (Ga 2, 20)”. Sobór Watykański II, Dekret o posłudze i życiu kapłanów *Presbyterorum ordinis*, [dalej: PO], nr 12; por. Jan Paweł II, *Adhortacja apostołska Pastores dabo vobis*, [dalej: PDV], nr 25.

¹⁶ Por. PO, nr 14.

Urząd Nauczycielski Kościoła często podkreśla służebny charakter kapłaństwa. W jednym z listów Jan Paweł II zwraca się do kapłanów w następujących słowach: „nasze kapłaństwo sakramentalne – jest kapłaństwem *służebnym*. Stanowi szczególne *ministerium* – jest *posługą* względem wspólnoty wierzących. [...] Jest darem dla tej wspólnoty [...]. Chrystus uzdalniając wszystkich do składania duchowej ofiary, niektórych powołuje i uzdalnia do szafarstwa swojej własnej Ofiary sakramentalnej, Eucharystii, w składaniu której uczestniczą wszyscy wierni i w którą zostają włączone wszystkie duchowe ofiary Ludu Bożego”¹⁷. Prezbiterzy, uczestnicząc w jedynym kapłaństwie Chrystusa, który przyszedł, aby służyć (por. Mk 10, 45), stają się zatem sługami Boga wśród ludzi, głosząc Ewangelię, sprawując święte sakramenty czy pełniąc inne posługi¹⁸.

Sobór Watykański II w *Dekrecie o posłudze i życiu kapłanów* wymienia obowiązki prezbiterów wynikające z przyjętych święceń. Po pierwsze, „prezbiterzy, jako współpracownicy biskupów, mają przede wszystkim obowiązek opowiadania wszystkim Ewangelii Bożej”¹⁹. Następnie Sobór kontynuuje:

„prezbiterów konsekruje Bóg przez posługę biskupa, by stawszy się w specjalny sposób uczestnikami kapłaństwa Chrystusowego, w sprawowaniu świętych czynności działali jako słudzy Tego, który w liturgii wykonuje stale dla nas swój urząd kapłański przez swego Ducha. Oni to przez chrzest wprowadzają ludzi w Lud Boży; przez sakrament pokuty jedną grzeszników z Bogiem i Kościołem; przez olej chorych krzepią cierpiących; przede wszystkim zaś przez odprawianie Mszy sakramentalnie składają ofiarę Chrystusa”²⁰.

Dokumenty Kościoła stwierdzają jasno, że kapłan jest przede wszystkim szafarzem Słowa Bożego oraz szafarzem świętych sakramentów²¹, jednocześnie podkreślają, że głoszenie Słowa, sprawowanie sakramentów, pełnienie wszelkich posług kościelnych i dzieła apostołstwa, wiążą się ze świętą Eucharystią i do niej zmierzają²². Papież Polak w adhortacji o formacji kapłanów stwierdza: „kapłani, jako szafarze rzeczy świętych, są przede wszystkim sługami ofiary Mszy świętej”²³.

Jan Paweł II przypomina, że posługa kapłańska osiąga swój szczyt w sprawowaniu Eucharystii. Naucza, iż kapłan osiąga w Eucharystii szczyt swego posługiwania, kiedy wypowiada słowa konsekracji, pozwalające kapłanowi uobecnić ofiarę Chrystusa²⁴. To właśnie Eucharystia jest główną i cen-

¹⁷ Jan Paweł II, *List do kapłanów na Wielki Czwartek 1979*, nr 4.

¹⁸ Por. PO, nr 2; Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Instrukcja Kapłan pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej*, nr 6 i 8.

¹⁹ PO, nr 4.

²⁰ Tamże, nr 5.

²¹ Por. tamże, nr 4-5; PDV, nr 26.

²² Por. PO, nr 5.

²³ PDV, nr 48; por. PO, nr 13.

²⁴ Por. Jan Paweł II, *Katecheza Kult eucharystyczny zasadniczym posłannictwem prezbiterów*, w: tenże, *Posługa prezbiterów i diakonów*, dz. cyt., s. 28-32.

tralną racją bytu sakramentu Kapłaństwa, który definitywnie począł się w momencie ustanowienia Eucharystii i wraz z nią²⁵. Przez święcenia prezbiteratu, których udzielenie jest połączone z Mszą świętą, kapłani są w sposób szczególny i wyjątkowy związani z Eucharystią, są niejako „z Eucharystii” i „dla Eucharystii”, ona jest sercem kapłańskiej egzystencji²⁶.

Sakrament święceń upodabnia kapłana do Chrystusa Kapłana w taki sposób, iż może on – mocą udzielonej mu świętej władzy – działać w utożsamieniu z Chrystusem Głową *in persona Christi Capitis*²⁷. To sam Jezus pozwala kapłanom działać w Jego imieniu w całej ich kapłańskiej posłudze, podczas sprawowania sakramentów, zwłaszcza Eucharystii²⁸. Działanie kapłana *in persona Christi*, które dość często powraca w dokumentach Magisterium, to działanie kapłana w utożsamieniu się z Chrystusem:

„Wyrażenie *in persona Christi* znaczy więcej niż w imieniu czy w zastępstwie Chrystusa. *In persona* to znaczy: w swoistym sakramentalnym utożsamieniu się z Prawdziwym i Wiecznym Kapłanem, który Sam tylko Jeden jest prawdziwym i prawowitym Podmiotem i Sprawcą tej swojej Ofiary – i przez nikogo właściwie nie może być w jej spełnianiu wyręczony. Uświadomienie sobie tego rzuca pewne światło na charakter i znaczenie Kapłana-liturga, który sprawując Najświętszą Ofiarę, działając *in persona Christi*, zostaje w sposób sakramentalny (a zarazem w sposób niewymowny) wciągnięty i wprowadzony w to najściślej-sze *Sacrum*, w które zarazem wprowadza duchowo wszystkich uczestników eucharystycznego zgromadzenia”²⁹.

Papież Benedykt XVI w adhortacji apostołskiej *Sacramentum Caritatis* podkreśla, że konieczne jest, by kapłani mieli świadomość, że cała ich posługa powinna wysuwać na pierwszy plan Chrystusa, a nie ich samych lub ich opinie. Każda próba stawiania siebie w centrum celebracji liturgicznej sprzeciwia się tożsamości kapłańskiej³⁰.

Odpowiedzialność kapłana względem Eucharystii

Kapłani, będąc szafarzami Eucharystii, są „za Eucharystię w sposób szczególnie odpowiedzialni”³¹. Na czym polega ta odpowiedzialność? Przede wszystkim, jak wyraźnie stwierdza Jan Paweł II w Liście apostołskim o świętowaniu niedzieli *Dies Domini*, zacytowanym później w encyklice *Ecclesia de*

²⁵ Por. DC, nr 2.

²⁶ Por. Jan Paweł II, Katecheza *Eucharystia w życiu duchowym prezbitera*, w: tenże *Posługa prezbiterów i diakonów*, dz. cyt., s. 49-52.

²⁷ Por. LG, nr 10; PO, nr 2; Kongregacja ds. Duchowieństwa, Instrukcja *Kapłan pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej*, nr 6.

²⁸ Por. Jan Paweł II, *List do kapłanów na Wielki Czwartek 1997*, nr 5.

²⁹ DC, nr 8.

³⁰ Por. Benedykt XVI, Adhortacja apostołska *Sacramentum Caritatis*, nr 23.

³¹ DC, nr 2.

Eucharistia, że skoro dla wiernych uczestnictwo we Mszy św. w niedzielę i święta nakazane jest obowiązkiem, to na pasterzy nakłada się z tego tytułu obowiązek umożliwienia im spełnienia przykazania³². W innym miejscu Papież naucza: „Biskupom i prezbiterom powierzona jest Eucharystia niejako *wobec* innych, którzy od nas oczekują szczególnych dowodów czci i miłości dla tego Sakramentu, ażeby przez nią mogli budować i ożywiać siebie samych *ku składaniu duchowych ofiar*”³³. Natomiast Kodeks Prawa Kanonicznego tak mówi o obowiązkach duchownych: „usilnie zachęca się kapłanów, aby codziennie sprawowali Ofiarę Eucharystyczną, diakonów zaś, by w jej składaniu codziennie uczestniczyli”³⁴. Nakłada też na proboszczów obowiązek odprowadzania Mszy św. za powierzony sobie lud: we wszystkie niedziele i święta nakazane we własnej diecezji³⁵. Zatem podstawowa odpowiedzialność kapłanów względem Eucharystii dotyczy jej sprawowania.

Kolejnym przejawem odpowiedzialności wobec Eucharystii jest troska o godne sprawowanie i przyjmowanie Jej w stanie łaski uświęcającej. Jan Paweł II przestrzega, aby spotkanie z Chrystusem-Hostią nie stało się *czymś zwyyczajnym*, aby wierni nie przyjmowali Chrystusa niegodnie i w stanie grzechu, zwłaszcza śmiertelnego³⁶. Przystępując do sprawowania Mszy świętej, kapłani winni zadbać o umożliwienie wiernym skorzystania z sakramentu pokuty, ale przede wszystkim sami powinni z niego systematycznie korzystać. W adhortacji *Reconciliatio et paenitentia* czytamy, że życie duchowe kapłana, jego apostołska działalność, jak również poziom tego życia i jego owocność, zależą osobistego skorzystania z sakramentu pokuty:

„Sprawowanie Eucharystii i szafarstwo innych sakramentów, zapal duszpasterski, stosunki z wiernymi, komunie ze współbraćmi, współpraca z biskupem, życie modlitwy, jednym słowem całe życie kapłańskie nieublaganie doznaje uszczerbku, jeśli brak w nim, wskutek niedbalstwa czy z innych przyczyn, regularnego zwrócenia się do sakramentu pokuty. Gdyby jakiś ksiądz nie spowiadał się, lub spowiadał się źle, bardzo szybko odbiłoby się to na samym jego kapłaństwie i sprawowaniu kapłaństwa, co dostrzegłaby również Wspólnota, której jest pasterzem”³⁷.

Odpowiedzialność za Eucharystię to także zachowywanie i ukazywanie *Sacrum* Eucharystii, jako że jest Ona rzeczywistością świętą, gdyż w niej stale jest obecny i działa Chrystus³⁸. „To On właśnie, reprezentowany przez celebrian-

³² Por. Jan Paweł II, List apostolski *Dies Domini*, nr 49; EE, nr 41; KPK, kan. 528, § 1-2.

³³ DC, nr 2.

³⁴ KPK, kan. 276, § 2.2.

³⁵ Por. tamże, kan. 534. „Administrator parafii ma te same obowiązki i posiada te same uprawnienia co proboszcz, chyba że biskup diecezjalny inaczej postanowi”. Tamże, kan. 540, § 1.

³⁶ Por. DC, nr 7.

³⁷ Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Reconciliatio et Paenitentia*, nr 31; por. PDV, nr 22.

³⁸ Por. DC, nr 8.

sa, wchodzi do Sanktuarium i głosi Swoją Ewangelię. On jest *ofiarującym i ofiarowanym, konsekrującym i konsekrowanym*. [...] *Sacrum* Mszy świętej jest świętością ustanowioną przez Niego³⁹. Eucharystia to *Święta Ofiara*, a świadomość aktu składania ofiary winna utrzymać się przez całą Mszę świętą⁴⁰.

Kapłan jako szafarz świętej Eucharystii nie może uważać siebie za „właściciela”, który dowolnie dysponuje tekstem liturgicznym bądź całym obrzędem liturgicznym jako swoją własnością, nadając im dowolny kształt⁴¹. Uszanowanie przez kapłana *Sacrum* względem Eucharystii musi znaleźć swój wyraz również w zachowaniu całokształtu wymagań liturgicznych związanych ze sprawowaniem Eucharystii. Papież Jan Paweł II w liście apostolskim o tajemnicy i kulcie Eucharystii *Dominicae cenae* pisze: „w warunkach normalnych nieliczenie się z przepisami liturgicznymi musi być odbierane jako brak poszanowania dla Eucharystii [...], podyktowany może indywidualizmem, a może jakimś brakiem ducha wiary”⁴². Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów stwierdza, że nie można tolerować tego, że niektórzy kapłani uważają się za uprawnionych do zmiany lub układania modlitw eucharystycznych zatwierdzonych przez Kościół, czy też wprowadzają inne teksty prywatnego autorstwa⁴³.

Odpowiedzialność szafarza Eucharystii dotyczy również należytej czci wobec Najświętszych Postaci. Kapłańskie czynności przy ołtarzu, szczególnie piastowanie w dłoniach Ciała i Krwi Pańskiej czy udzielanie Komunii świętej, nie mogą być dokonywane w jakimkolwiek braku poszanowania, pośpiechu czy gorszącej niecierpliwości. Kapłanowi powinna nieustannie towarzyszyć świadomość, że jest dla niego zaszczytem to, że może sprawować Eucharystyczną Ofiarę, w której obecnym staje się Syn Boży w swoim Ciele i w swojej Krwi.

Należy szacunek wobec Eucharystii uwidacznia się również w czasie udzielenia Komunii Świętej wiernym. Kapłani mają główną i całkowitą odpowiedzialność za Święte Postaci, które ofiarują wiernym, którzy pragną je przyjąć⁴⁴. Papież, w encyklice *Ecclesia de Eucharistia*, nauczając o poszanowaniu Komunii Świętej, dopuszcza również możliwości nieudzielenia Komunii Świętej tym, którzy trwają z uporem w jawnym grzechu ciężkim. Nie jest możliwe również udzielenie Komunii osobie nieochrzczonej lub która odrzucałaby pojmowaną integralnie prawdę wiary o tajemnicy Eucharystii⁴⁵. Kodeks Prawa Kanonicznego w kanonie 915, na który powołuje się Jan Paweł II w swojej encyklice, stwierdza: „do Komunii świętej nie należy dopuszczać ekskomunikowanych lub podlegających interdiktowi, po wymierzeniu lub deklaracji kary, jak również innych osób trwających z uporem w jawnym grzechu ciężkim”.

³⁹ Tamże.

⁴⁰ Tamże, nr 9.

⁴¹ Por. tamże, nr 12; EE, nr 52.

⁴² DC, nr 12.

⁴³ Por. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, Instrukcja *Redemptionis Sacramentum*, nr 51.

⁴⁴ Por. tamże.

⁴⁵ EE, nr 37-38.

Odpowiedzialnością za Sakrament Eucharystii jest również ukazywanie Jej wartości i znaczenia w życiu wiernych. Przede wszystkim dobra celebracja Eucharystii stanowi pierwszą ważną katechezę o Najświętszej Ofierze. Ważną rzeczą jest, aby wierni widzieli, jak kapłani przygotowują się do sprawowania Najświętszej Ofiary, aby byli świadkami pobożności, z jaką celebrują Święte Tajemnice, i aby za ich przykładem poświęcali czas na przygotowanie do Eucharystii oraz na dziękczynienie po Komunii świętej. Prostą i skuteczną formą katechezy o Eucharystii jest również troska o materialne wyposażenie wnętrza kościoła, szczególnie o ołtarz i tabernakulum, troska o czystość i porządek, godny wygląd liturgicznych szat i naczyń, staranne przygotowanie obrzędów, poprawne przyklęknięcie itp.⁴⁶

Zadaniem prezbitera jest również rozwijanie kultu obecności eucharystycznej także poza Mszą świętą i troska o to, aby powierzony mu kościół był domem modlitwy wiernych. Kult Eucharystii poza Mszą świętą ma nieocenioną wartość w życiu Kościoła, gdyż jest on ściśle związany ze sprawowaniem Ofiary eucharystycznej i służy Komunii duchowej. Zadaniem prezbiterów jest zatem, aby zachęcali do kultu eucharystycznego, do trwania na adoracji przed Chrystusem obecnym pod postaciami eucharystycznymi, szczególnie podczas wystawienia Najświętszego Sakramentu⁴⁷. Bez kultu eucharystycznego, jako bijącego serca parafia obumiera⁴⁸. Pius XII mówił do duchowieństwa Rzymu: „Jeśli chcecie, aby wierni chętnie i pobożnie się modlili, uprzedzajcie ich w kościele swoim przykładem, modląc się w ich obecności. Kapłan klęczący przed tabernakulum w godnej i głęboko skupionej postawie, jest dla ludu budującym przykładem, napomnieniem i zachętą do modlitewnego współzawodnictwa”⁴⁹.

Papież Jan Paweł II w swoim nauczaniu o tożsamości kapłanów często kierował wobec nich słowa zachęty i umocnienia. Dostrzegając, że zakres działalności duszpasterskiej kapłana jest dziś szeroki i zagraża prezbiterom niebezpieczeństwo rozproszenia pośród wielu różnorodnych zadań, papież podkreślał, że istotnym jest dla życia duchowego kapłana codzienne celebrowanie Eucharystii. W zakończeniu encykliki *Ecclesia de Eucharistia* czytamy: „Każdy krok ku świętości [...] winien czerpać potrzebną siłę z tajemnicy eucharystycznej i ku niej się kierować jako do szczytu. W Eucharystii mamy Jezusa, Jego odkupieńczą ofiarę, mamy Jego zmartwychwstanie, mamy dar Ducha Świętego, mamy adorację, posłuszeństwo i umiłowanie Ojca. Jeżeli zaniedbamy Eucharystię, jak będziemy mogli zaradzić naszej nędzy?”⁵⁰. W życiu kapłana nieroz-

⁴⁶ Por. Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Kapłan głosiciel słowa, szafarz sakramentów i przewodnik wspólnoty w drodze do trzeciego tysiąclecia chrześcijaństwa*, nr III 2.

⁴⁷ Por. EE, nr 25; DC, nr 12; Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Kapłan głosiciel słowa, szafarz sakramentów i przewodnik wspólnoty*, nr III 2.

⁴⁸ Por. Jan Paweł II, *Ad sodales Congregationis pro Clericis*, „Acta Apostolicae Sedis” 94(2002), s. 215.

⁴⁹ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Instrukcja Kapłan pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej*, nr 21.

⁵⁰ EE, nr 60.

rwalnie złączonym z Eucharystią wspomaga go nieustannie Najświętsza Maryja Panna, obecna w czasie sprawowania Najświętszej Ofiary⁵¹. Jak uczy Kościół, może Ona otrzymać od Syna i dać tym, którzy na płaszczyźnie służebnej uczestniczą w kapłaństwie Chrystusa, łaskę pozwalającą owocnie przeżywać powołanie kapłańskie⁵².

Podsumowanie

Wraz z wydarzeniem Jezusa Chrystusa, kapłaństwo starotestamentalne zostaje zastąpione kapłaństwem Chrystusa, który jest Arcykapłanem Nowego i Wiecznego Przymierza. Od tego czasu kapłani, na mocy przyjętego sakramentu święceń, sprawują swój urząd uczestnicząc w jedynym kapłaństwie Jezusa Chrystusa i sprawują go *in persona Christi Capitis*, tzn. mogą działać w swoistym sakramentalnym utożsamieniu się z Chrystusem Kapłanem, aby głosić Ewangelię i sprawować święte sakramenty. Tożsamość kapłana, szafarza Eucharystii, ma swoje źródło w Chrystusie.

Jan Paweł II, wskazując na wielkie obdarowanie człowieka przez Trójjedynego Boga, uczy wdzięczności za otrzymany *dar*, wzywając jednocześnie do podjęcia *zadania* jakie wypływa z tego obdarowania. Obdarowanie przez udział w kapłaństwie ministerialnym, który upodabnia kapłanów do Chrystusa Kapłana, staje się szczególnym zadaniem, by głosić Ewangelię oraz sprawować Święte Sakramenty *in persona Christi Capitis*. To *zadanie*, odpowiedzialność, odnosi się przede wszystkim do tajemnicy Eucharystii, w której swą pełnię znajduje posługa prezbiterów. Godne sprawowanie Najświętszej Ofiary w zgromadzeniu wiernych, troska o poszanowanie i pogłębianie świadomości *Sacrum* Eucharystii i przyjmowanie jej w stanie łaski uświęcającej, są głównymi zadaniami kapłanów, którzy będąc szafarzami Eucharystii są za nią szczególnie odpowiedzialni. Gorliwa zaś troska kapłanów o posługę eucharystyczną stanowi miejsce rodzenia się powołań kapłańskich. W ten sposób sam Bóg troszczy się o to, by nie zabrakło robotników na niwie pańskiej, a Eucharystia była sprawowana aż do czasu powtórnego przyjścia Chrystusa.

* * *

The Priest as a Minister of the Holy Eucharist in the Teaching of the Church

Summary

The purpose of the article is to show the identity of the priest resulting from participation in the only priesthood of Christ and to indicate the main

⁵¹ Por. Kongregacja ds. Duchowieństwa, Instrukcja *Kapłan pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej*, nr 13.

⁵² Por. tamże.

places of the priest's responsibility towards the Eucharist, of which he is the minister. The Church teaches that with the event of Jesus Christ, the Old Testament priesthood is replaced by the priesthood of Christ, and since then priests, by virtue of the ordained sacrament, exercise their office by participating in the only priesthood of Jesus Christ and exercise it *in persona Christi Capitis*. The ministerial priesthood becomes a special task to proclaim the Gospel and celebrate the Holy Sacraments. This task, responsibility, first and foremost relates to the mystery of the Eucharist, in which the ministry of priests finds its fullness. A dignified celebration of the Holy Sacrifice in the congregation of the faithful, care for respecting and deepening the awareness of the Sacrament Eucharist and receiving it in a state of sanctifying grace, these are the main places of responsibility of priests who, being ministers of the Eucharist, are especially responsible for it.

Keywords: priesthood, Eucharist, minister of the Eucharist.

Bibliografia

- Chrostowski W., *Jezus Chrystus – arcykapłan Nowego Przymierza*, „Collectanea Theologica” 80(2010), nr 3, s. 7-34.
- Jan Paweł II, *Ad sodales Congregationis pro Clericis*, (23.11.2001), „Acta Apostolicae Sedis” 94(2002), s. 214-215.
- Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Pastores dabo vobis*, (25.03.1992).
- Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Reconciliatio et Paenitentia*, (02.12.1984).
- Jan Paweł II, Encyklika *Ecclesia de Eucharistia*, (17.04.2003).
- Jan Paweł II, Katecheza *Eucharystia w życiu duchowym prezbitera*, w: tenże, *Posługa prezbiterów i diakonów*, Poznań 1998, s. 49-52.
- Jan Paweł II, Katecheza *Kult eucharystyczny zasadniczym posłannictwem prezbiterów*, w: tenże, *Posługa prezbiterów i diakonów*, Poznań 1998, s. 28-32.
- Jan Paweł II, Katecheza *Prezbiterat – służebne uczestnictwo w Kapłaństwie Chrystusa*, w: tenże, *Posługa prezbiterów i diakonów*, Poznań 1998, s. 11-15.
- Jan Paweł II, List apostolski *Dominicae cenae*, (24.02.1980), <https://ekai.pl/dokumenty/list-dominicae-cenae/> (dostęp: 19.01.2020).
- Jan Paweł II, *List do kapłanów na Wielki Czwartek 1979*, (8 kwietnia 1979), <https://ekai.pl/dokumenty/list-do-kaplanow-na-wielki-czwartek-1979/> (dostęp: 19.01.2020).
- Jan Paweł II, *List do kapłanów na Wielki Czwartek 2000 roku*, (23 marca 2000), https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/listy/do_kaplanow_23032000.html (dostęp: 19.01.2020).
- Kongregacja ds. Duchowieństwa, Instrukcja *Kapłan głosiciel słowa, szafarz sakramentów i przewodnik wspólnoty w drodze do trzeciego tysiąclecia chrześcijaństwa*, (19.03.1999).
- Kongregacja ds. Duchowieństwa, Instrukcja *Kapłan pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej* (04.08.2002).
- Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, Instrukcja *Redemptionis Sacramentum* (25.03.2004).
- Oworuszko A., *Urząd kapłański w Starym Testamencie*, „Teologiczne Studia Siedleckie” 6(2009), s. 41-51.
- Sobór Watykański II, Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele *Christus dominus*, (28.10.1965).
- Sobór Watykański II, Dekret o posłudze i życiu kapłanów *Presbyterorum ordinis*, (07.12.1965).
- Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen Gentium*, (21.11.1964).